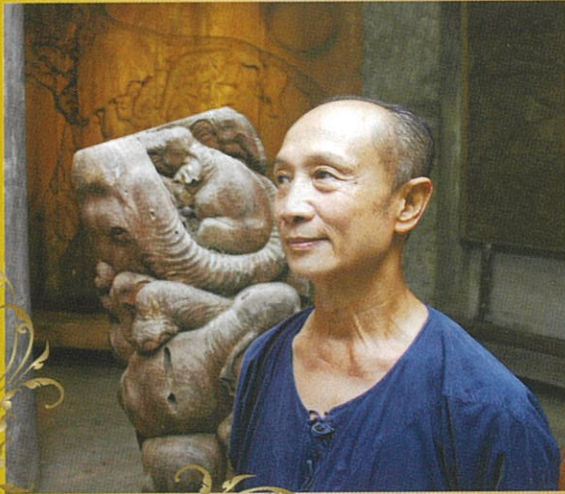

ไม้แกะสลัก

ครูคำอ้าย เดชดวงตา

ชื่อ - สกุล
วันเดือนปีเกิด
การศึกษา

นายคำอ้าย เดชดวงตา
๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๙
พ.ศ. ๒๕๐๐ สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา
ศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนพระสุทิววงศ์
ตำบลลลบรม อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๐๖ สำเร็จการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย
จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๐๗ ฝึกปฏิบัติงานช่างแกะสลักพื้นบ้าน
จาก แม่ครูแก้ว ครูมานิต เข้มภรณ์ ครูมานพ
ไชยศิริวงศ์
พ.ศ. ๒๕๑๖ อบรมการตรวจพิสูจน์ไม้ และ
การใช้ประโยชน์ รั้วที่ ๔ สถาบันวิจัยกรมป่าไม้
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๓๓ หมู่ ๙ บ้านท่าเจริญ ต.บ้านร้อง อ.งาว
จ.ลำปาง ๕๒๑๑๐
๐๘๓-๐๖๓ ๓๐๖๙ ๐๘๓-๐๖๘ ๖๓๘๖
- วิทยากรด้านศิลปหัตถกรรมการแกะสลัก
แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
- อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม
- หัวหน้าโครงการ “ศูนย์ศิลปะชุมชนเมืองงาว”
นายอินตา เดชดวงตา
ช่างไม้
นางปวน เดชดวงตา
แม่บ้าน
นางนิตยา เดชดวงตา (เสียชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๙)
นางสมควร เดชดวงตา
ค้าขาย
๕ คน เป็นชาย ๒ คน เป็นหญิง ๓ คน
๑. น.ส. อุทุมพร เดชดวงตา
๒. นาย พิเชิด เดชดวงตา
๓. น.ส. น้ำฝน เดชดวงตา
๔. นาย อติพันธ์ เดชดวงตา
๕. ด.ญ. นัฐชา เดชดวงตา

คำอ้าย เดชดวงตา

ครูสล่าแกะสลักไม้
ลำปาง

ที่อยู่
โทรศัพท์
อาชีพ

ชื่อบิดา
อาชีพบิดา
มารดา
อาชีพมารดา

ครอบครัว
ชื่อภรรยา

อาชีพ
บุตรรวม
ชื่อบุตร

การได้รับรางวัล/การเชิดชูเกียรติ

พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๑๒

- * รางวัลที่ ๒ ในการประกวดแกะสลักในงานฤดูหนาว จังหวัดเชียงใหม่
- * รางวัลที่ ๑ ในการประกวดของที่ระลึกงาน “เคหะศิลป์” ครั้งที่ ๑๑ จัดโดยสภาสตรีแห่งชาติ กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๕๑๓

- * รางวัลชมเชยประกวดผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก งานสัปดาห์แห่งการส่งเสริมอุตสาหกรรมและเฉลิมฉลองปีการเพิ่มผลผลิตแห่งเอเชีย จัดโดยกระทรวงอุตสาหกรรม
- * รางวัลทองลงยา งานแสดงสินค้าไทย ครั้งที่ ๕ จัดโดยหอการค้าไทย

พ.ศ. ๒๕๑๔

- * รางวัลที่ ๒ แกะสลักไม้ งานแข่งขันฝีมือช่าง และนิทรรศการอาชีพฝีมือแรงงานแห่งชาติ จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาฝีมือแรงงานแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. ๒๕๑๕

- * รางวัลเหรียญทองแกะสลักไม้ งานแสดงสินค้าไทย จัดโดยหอการค้าไทย

พ.ศ. ๒๕๑๖

- * รางวัลที่ ๑ งานแกะสลักไม้ การประกวดสินค้าไทย ครั้งที่ ๑
- * รางวัลที่ ๑ แกะสลักไม้ ในงานฤดูหนาว จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๓๒

- * ได้รับคัดเลือกให้ส่งผลงานเข้าร่วมการแสดงนิทรรศการศิลปะทั้งในและต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๓๒

- * ได้รับรางวัลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาทัศนศิลป์ (แกะสลักไม้) (สวช.)

พ.ศ. ๒๕๓๕

- * ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นสาขาทัศนศิลป์ (จิตรศิลป์-ประติมากรรม) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- * รางวัลการแสดงผลงานศิลปกรรมทั้งในและต่างประเทศมากมาย

ปี ๒๕๔๔

- * ได้รับเกียรติให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๑ ด้านศิลปกรรม(การแกะสลักไม้) จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(สกศ.)

ประวัติชีวิต การศึกษา และการทำงาน

ครูคำอ้าย เดชดวงดา เกิดวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ที่บ้านแม่ณะ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นบุตรนายอินตา-นางปวน เดชดวงดา สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ สมรสกับนางนิตยา มีบุตร ๓ คน เป็นชาย ๑ คน เป็นหญิง ๒ คน ต่อมาได้ย้ายครอบครัวมาที่บ้านเลขที่ ๓๓ หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านร้อง อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ในขณะที่เรียนอยู่ที่โรงเรียนมงฟอร์ตนั้น ครูคำอ้ายอยู่ในความดูแลของบาทหลวง จนจบมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ครูคำอ้ายได้ขอให้บาทหลวงส่งตนเองมาเรียนที่วิทยาลัยเพาะช่าง แต่เนื่องจากบาทหลวงเคยส่งนักเรียนมาเรียนแล้วไม่ประสบความสำเร็จ ครูคำอ้ายจึงไม่ได้รับอนุญาตให้ไปเรียน ครูจึงหันมาเรียนการแกะสลักไม้จากครูพื้นบ้าน คือ ครูแก้ว ครูมานิต แยมกรรณ ครูมานพ ไชยศิริวงศ์ จนสามารถแกะสลักไม้จำหน่ายได้ คือแกะเข้า ชายเย็น จนสามารถเลี้ยงตัวเองได้ เพราะขายได้หมดตลอด ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่

“ตอนเริ่มเรียนอายุ ๑๗ ปี นั้นไม่ได้เริ่มจากความสนใจ เราคิดว่าเราพอจะมีฝีมือจึงคิดว่า เราจะใช้ฝีมือของเราได้อย่างไร และอีกอย่างเมื่อเราฝึกใช้เครื่องมือ ฝึกแกะขำนาญแล้ว มันก็เหมือนเป็นลมหายใจ เราใช้ลมหายใจถูกต้อง หายใจเข้า หายใจออก สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ทำงานได้ ทุกอย่างมันก็เป็นเรื่องของชีวิต แต่เรื่องของการที่พูดว่า มีพรสวรรค์ หรือมีอุดมการณ์ ตรงนั้นมันต้องหลังจากที่เราฝึกหัดมีความชำนาญ”

จนในระยะหลัง ๆ ครูมีความคิดตามคำโบราณว่า “สลาแบ่งบ้าน อยู่เฮือนลู สลาทำประตู่ หน้าต่าง เอากระสอบปิด สลาแกะไม้จะไม่มีไม้แกะสลักเหลือ” ดังนั้นครูจึงไม่ขายไม้ที่แกะสลักไว้ แต่นำชิ้นงานนั้นไปหล่อให้เป็นบรอนซ์ และจำหน่ายชิ้นงานที่เป็นบรอนซ์แทน โดยมีความมุ่งมั่นว่าไม่ว่าชิ้นงานจะต้องคืนให้กับแผ่นดินจะจำหน่ายไม่ได้ ครูยังมีความคิดที่จะเป็นครูสอนแกะสลัก เพราะเกิดจากขณะที่ครูคำอ้ายเรียนแกะสลักกับครูพื้นบ้าน และเกิดความรู้สึกไม่

งานแกะสลักพระแม่มาลี

ดีกับครู ด้วยความไม่เข้าใจครูในตอนนั้นว่า ครูปิดบังความรู้ ไม่อยากจะสอน แต่เมื่อเติบโตขึ้นครูคำอ้าย ก็เข้าใจได้ว่า ครูโบราณนั้นทำตัวไม่ถูกในขณะที่มีลูกศิษย์อยู่ด้วย ครูจึงตั้งปณิธานว่าจะเป็นครูที่ดีในการสอนแกะสลักไม้ให้ได้ และจะพยายามสอนอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการให้มากที่สุด และจากการที่ได้เรียน ทำให้คิดด้วยว่าเราจะขอใช้หนี้ชีวิตที่เราได้เรียน จึงคิดว่าถ้าเราเป็นเมื่อไหร่เราจะตอบแทนด้วยการสอน จากข้อคิดที่ว่าการสอนมิให้และมีแสวงหา นับเป็นข้อดีของการเรียนที่โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย ที่ จ.เชียงใหม่ เพราะได้เรียนรู้วัฒนธรรม ศิลปะ และเทคโนโลยี ข้อมูลใหม่ ๆ จากตะวันตก ผ่านทางนิตยสาร และหนังสือต่าง(สไลด์)ของบาทหลวง ทำให้มีโลกทัศน์ในการสร้างสรรค์งานที่ต่างออกไป แม้ว่าครูคำอ้ายจะจบแค่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ แต่ถ้าพูดถึงความรู้ความสามารถในเรื่องแกะสลักไม้แล้ว เทียบได้กับระดับปริญญาเอกเลยทีเดียว ครูคำอ้าย เรียนการแกะสลักไม้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗จน ถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๔๔ ปี งานแกะสลักชิ้นแรกคือ ช้าง

“ช่างคืองานแรกที่หัดแกะ เพราะช่างขามันใหญ่ และช่างแกะทางเหนือส่วนมากจะแกะช่างนักท่องเที่ยวก็นิยม ช่างขามันใหญ่ฝึกแกะแล้วไม่หัด อันนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ดีแต่ถ้าไปฝึกแกะม้า ควาย ขามันเล็กถ้าหัดก็อาจจะทำให้ถดถอยเรื่องฝีมือไม่ได้ ตอนทำก็ไม่ได้รู้สึกว่ายาก แต่ต้องคิดว่าทำไมเค้าถึงแกะได้ พอเราแกะเป็น ก็คิดว่าทำอะไรจะให้คนที่เราจะสอนรู้สึกว่ายากไม่ยาก เพราะช่างโบราณเค้าจะทำโดยอัตโนมัติ แต่ไม่คิดเป็นกระบวนการเป็นขั้นเป็นตอน จนพอรับราชการก็คิดที่จะทำเป็นขั้นตอนคิดอยากทำเป็นตำรา คิดมานาน ๒๐-๓๐ ปี แต่ก็ยังไม่ได้ออก คือถึงเราแกะเป็น คิดได้แต่ว่าการจะเขียนมันก็ไม่ใช่ง่าย”

ซึ่งถือเป็นปณิธานของครูที่คิดจะทำต่อไป คือการทำตำราแกะสลักอย่างน้อยก็พื้นฐาน อย่างการแกะช่างก็ต้องมีการ drawing เป็นขั้นตอน และมีโมเดล ให้คนสามารถมาเรียนเป็นขั้นเป็นตอน อาจจะมีภาพ ๓ มิติ ภาพเคลื่อนไหว ซึ่งคนที่ดู ตรงนี้แล้วไปทำได้เลย

“เพราะกระบวนการคนโบราณไม่มีขั้นตอนเลยดูว่ายากมาก อย่างคนต่างชาติที่มาเป็นลูกศิษย์เรา แทนที่เราจะสอนเขา เหมือนเขากลับมาสอนเรา เพราะเวลาเราสอนขั้นตอนต่าง ๆ ให้เขาจะสเก็ต จะถ่ายรูป จะเขียน สิ่งนี้คือกระบวนการที่เราไม่ต้องเขียนเป็นไทยแล้วแปลเป็นภาษาอังกฤษ ก็อาศัยตัวเขาเองเขียนซึ่งมันจะถูกต้อง”

ผลงานอันยอดเยี่ยมของครูคำอ้ายเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า เนื่องงานส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของธรรมชาติเป็นเรื่องราวความคิด อารมณ์ ความรู้สึก พื้นบ้านและช่าง เพราะเป็นที่นิยมของตลาดทั้งเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทย ซึ่งจะพบเห็นฝีมืออันมากด้วยประสบการณ์ ของครูคำอ้ายได้ทั่วไป อย่างเช่นที่หน้าบ้านหอคำ ไร่แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย, บ้านนายอุทัย เตชะไพฑูริย์, ประตูนานาต่างวิหารวัดหัวเวียง อ.เมืองน่าน ฯลฯ

ด้วยความที่ครุคำอ้ายได้รับการถ่ายทอดจากครูช่างรุ่นเก่า ๆ ให้ทำตามแบบที่ครูทำ รวมทั้งจากปู่ที่เป็นช่างแกะสลักไม้ผู้มีฝีมือ(ยังมีผลงานอยู่ที่หน้าบ้านของวิหารวัดแมนะ) ทำให้ครุคำอ้ายเห็นว่าควรจะมีกระบวนการถ่ายทอดวิชาแกะสลักไม้ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้รู้หลัก และได้ฝึกปฏิบัติจริง ก่อนที่วิชาความรู้อันทรงคุณค่าเหล่านี้จะสูญหายไปกับตัวครู จึงได้จัดตั้ง “ศูนย์ส่งเสริมชุมชนหัตถกรรม” เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจที่จะเป็นช่างแกะสลักไม้ และได้ทำสื่อการสอนสำเร็จรูป ทั้งยังผลักดันให้จัดตั้งกองทุนแกะสลักไม้ เพื่อให้ช่างแกะสลักไม้ผลิตผลงานที่มีคุณค่าด้านศิลปะและมีหลักประกันความมั่นคงในอาชีพ

พร้อมกันนี้ครุคำอ้ายได้ประสานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ เพื่อให้งานเดินหน้าและมีทุนสนับสนุน โดยได้ประสานกับกรมการศึกษาออกโรงเรียน(กศน.) เปิดสอน “ศูนย์ศิลปะชุมชนเมืองงาว” รับสอนบุคคลทั่วไปที่สนใจจะแกะสลักไม้ สอนการเรียนรู้อ การตลาด ทุน เรียนรู้ถึงการรวมกลุ่ม และประสานกับหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งยังเป็นวิทยากรสอนเรื่องนี้ให้หลายหน่วยงาน เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.) เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เสริม

“เวลาผมสอนจะสอดแทรกเรื่องของจริยธรรม เข้าไปด้วย โดยไม่ได้สอนให้เป็นช่าง แต่จะสอนให้เป็นครู พอสอนเป็นครูก็จะมีภาระให้ มีการเกื้อกูล คนที่เป็นแล้วสอนรุ่นน้องต่อ”

ผู้ที่จะมาเรียนกับครุคำอ้ายนั้น ไม่จำเป็นต้องจบชั้นอะไร แต่มีความสนใจอยากเรียนอยากรู้เรื่องแกะสลักไม้ก็พอ แม้ในภาวะเศรษฐกิจมีปัญหา มองภาพภายนอกอาจจะเห็นว่างานแกะสลักไม้ไม่น่าจะเป็นอาชีพที่ทำเงินได้ แต่ในความเป็นจริงเป็นอีกอย่าง

“ที่จริงตลาดดี เพราะการทำงานด้านฝีมือมันเป็นการยกระดับของคน อย่างผู้ที่มีเงินเขาก็อยาก จะเสพในสิ่งที่สวยงาม เขาต้องการสร้างเสริมฐานะ ซึ่งทำได้หลายอย่างเช่น การมีรถ มีเครื่องใช้ไม้สอย จากนั้นงานศิลปะจะเริ่มเข้ามา มีเรื่องเฟอร์นิเจอร์ โต๊ะต่างๆ เราก็ผสมผสานสิ่งเหล่านี้เข้าไป มันเป็นอาหารทางใจอย่างหนึ่ง”

ยามนี้ ครุคำอ้ายสุขใจกับหน้าที่ความรับผิดชอบในการถ่ายทอดความรู้เรื่องการแกะสลักให้กับคนรุ่นใหม่ และพยายามปลูกฝังความคิดความอ่านที่กว้างไกลเข้าไปด้วย

“เมื่อก่อนนี้เป็นงานที่ว่าเราทำเสร็จชิ้นหนึ่งเราก็ได้สอนคนไปด้วย ตรงนี้มันเป็นประติมากรรมชีวิต เพราะถือว่าในช่วงบั้นปลาย เราได้เอาประสบการณ์ทั้งหมดมา ในอดีตเราต้องการความมั่นคง ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว ถึงตอนนี้เราไม่ได้ทำธุรกิจอย่างเดียว การเผยแพร่อย่างนี้จะมีค่ามหาศาลในการสืบทอดกันต่อไป”

แรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้ครุคำอ้ายทุ่มเทเพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ที่ตั้งขึ้นมาประสบความสำเร็จ เพราะครุคำอ้ายได้เห็นชีวิตช่างแกะสลักที่ยากลำบาก เหมือนกรรมกรในโรงงาน เมื่อยามแก่ก็หมดสภาพ

“จะเห็นว่าช่างแกะสลักไม้ตามโรงงานที่เชียงใหม่ แกะสวยฝีมือดี แต่มีสภาพเป็นเพียงคนงาน ถ้าแกะสลักลายไหนก็ต้องทำ ตกบึ้ง ๆ ให้นักท่องเที่ยวดู ถึงเวลาตอกบตรกลับบ้าน ดูแล้ววันทศชังกะตายไปวัน ๆ ก็ได้แต่หวังว่า การที่มีศูนย์ฝึกแบบนี้ในชุมชนจะทำให้เกิดการรวมตัวกันของช่างฝีมือ สามารถหารายได้อยู่กับถิ่นของตัวเอง ไม่ต้องดิ้นรนไปทำงานต่างบ้านต่างเมือง ความเป็นอิสระในการทำงานไม่ต้องขึ้นอยู่กับนายทุน”

ครุคำอ้ายพูดถึงปัญหาที่ไม่ไปสอนเด็กในระบบโรงเรียนว่า ปัจจุบันพ่อแม่มีค่านิยมส่งลูกไปเรียนในเมือง เป็นเหตุให้เด็กลืมนิฐานของตัวเอง ที่ผ่านมามีโรงเรียนให้ไปสอนเป็นชั่วโมงเพื่อให้โรงเรียนได้มีผลงาน จึงปฏิเสธไปเพราะเห็นว่าไม่ได้ผล กับคำถามที่หลายคนสงสัยว่าการแกะสลักไม้ เป็นส่วนหนึ่งของการทำลายป่าไม้หรือไม่ ครุคำอ้ายตอบว่า

“เราจะไม่ทำลายในลักษณะนั้น เพราะจะเอาไม้ที่เสียแล้วมาใช้ใหม่ ในกระบวนการนี้ต้องประสานกับหน่วยงานของรัฐที่ทำเรื่องไม้อยู่ เพราะเราจะต้องร่วมมือกัน ซึ่งจะเกิดประโยชน์มาก เป็นการเพิ่มมูลค่าขึ้น ตรงนี้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้(อ.อ.ป.) เล็งเห็นว่าน่าจะทำลักษณะนี้ จึงได้เชิญผมไปเจรจาให้นำไม้ที่จับได้มาแกะสลักเพื่อเพิ่มมูลค่า”

ชิ้นงานของครุคำอ้ายเคยไปโชว์ยังประเทศต่าง ๆ หลายครั้งหลายหน และมักได้รับคำชมเชยอยู่เสมอ ๆ นอกจากนั้นยังมีนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ยินกิตติศัพท์ถึงกับมาสมัครเป็นลูกศิษย์ เพื่อมาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริงเป็นเวลาหลายเดือน ผลงานและความเสียสละของครุคำอ้ายนับเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชนรุ่นหลังได้ยึดเป็นแบบอย่าง

ครุคำอ้ายมีวิสัยคิดในการทำงานโดยมองว่า “งานคือ ลมหายใจ” เมื่อมีลมหายใจก็ต้องทำงาน และการแกะสลักคือ การสะท้อนการทำงานที่เป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดได้ในชุมชน จากรุ่นสู่รุ่น เช่น การทำแอกโกนา ที่เมื่อคนมาคลุกคลีจะเข้าใจและสามารถทำได้

“งานแกะสลักไม่ทำให้ชีวิต เพราะมันคือลมหายใจให้ชีวิตได้เกิดขึ้น ให้เติบโต จนแก่เฒ่า จากทั้งหมดที่เราได้ทำ ให้เราเกิดจินตนาการ ใช้แรงบันดาลใจ แรงสะท้อนใจจากสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตเรา การดิ้นรน การต่อสู้ การโยนหาความรัก เราจะใช้ความรู้สึกพวกนี้ทำให้เกิดชิ้นงานที่เราอยากจะทำ ซึ่งไม่อยากเรียกว่าแรงบันดาลใจ แต่มันเป็นผลพลอยได้ในชีวิต ให้เราได้รับรู้กระบวนการเป็นขั้นเป็นตอนของชีวิตและเราสามารถบันทึกลงในงานของเราได้ เป็นเรื่องไม่ใหญ่แต่เป็นสิ่งที่มีความหมายของตัวเอง ให้เรามีชีวิตที่สามารถรับรู้ช่วงไหนเป็นอย่างไร จากที่เราได้ทำกระบวนการในชีวิตของเรา จากกระบวนการที่เลี้ยงตัวเรา เกิดกระบวนการให้เรารู้สึก อิ่มเอมใจ จากงานแต่ละชิ้น สามารถสะท้อนชีวิตเราได้ว่าช่วงนั้นเราเป็นอะไร รู้สึกอย่างไร อารมณ์เป็นแบบไหน แรงสะท้อนใจที่เกิดกับชีวิตในช่วงนั้นช่วงนี้”

สำหรับรูปแบบของงานของครุคำอ้าย เดชดวงตา แบ่งเป็น ๔ แบบ คือ งานนูนสูง / นูนต่ำ (Bas - High Relief) ลอยตัว (Round Relief) และ ลายเส้น นอกเหนือจากคุณค่าในเชิงระนาบ (Plain) ผลงานนั้นแสดงออกถึงซึ่งพลัง หนักแน่น และเด่นชัดในทุกแง่มุม รอยลึวอันประณีต บอกถึงความทุ่มเท ความอุตสาหะจริงจัง มีความมั่นคงใจอย่างรุนแรงเป็นแรงขับเคลื่อนในแต่ละชิ้นใช้เวลาเป็นแรมเดือน และบางชิ้นก็กินเวลาเป็นแรมปีกว่าจะเสร็จสมบูรณ์

ผลงานที่ปรากฏ

ผลงานการแกะสลักไม้เป็นผลงานที่คนในวงการศิลปกรรมทั่วไปยอมรับ ดังจะเห็นได้จากการได้รับคัดเลือกจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้นำผลงานไปแสดงในงานศิลปกรรม และนิทรรศการงานศิลปะ ณ ที่ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น เป็นต้น

นอกจากนี้ผลงานดังกล่าวยังเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานและบุคคลโดยการนำผลงานไปแสดงและใช้ประโยชน์ในสถานที่หรือหน่วยงานต่าง ๆ เช่น

- หน้าบันหอคำ ไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
- อาคารธนาคารแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ
- อาคารธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง
- ประตูหน้าต่างวิหาร วัดหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- รูปจำหลักเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์ หน้าปราสาทพระศรีอาริยะ เมืองโบราณ จังหวัดชลบุรี
- สำนักงานสถาปนิก A49
- บ้านคุณอุทัย เตชะไพฑูริย์
- ศูนย์ประติมากรรมกรุงเทพฯ ช. นวลจันทร์
- ทรัพย์ไพรวัลย์ พาร์คแอนด์ รีสอร์ท จังหวัด พิษณุโลก

เมืองหลัง

การแสดงผลงานศิลปะ:

- งานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๘
- งานแสดงศิลปกรรม ของธนาคารแห่งประเทศไทย
- งานแสดงศิลปกรรม ธนาคารกสิกรไทย
- งานแสดงศิลปกรรม ร.ศ. ๒๐๑ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- งานแสดงศิลปกรรม ณ กรุงโซล ประเทศเกาหลี
- งานแสดงศิลปกรรม ณ โอซาก้า ญี่ปุ่น
- งานแสดงศิลปกรรม หอศิลป์ พีระศรี
- งานแสดงศิลปกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
- งานแสดงศิลปกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- งานแสดง ไร่สาแม่ฟ้าหลวง เชียงราย
- งานแสดง “หอมปออย” อ.งาว จ.ลำปาง
- งาน “อะเมซิ่ง ช่างไทย ช่างไทย” ริเวอร์ซิตี้ กรุงเทพฯ
- งานแสดง “ตำมฮีด โดยฮอย สล่าเมือง” ณ หอศิลป์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- งานแสดงกลางแจ้ง ห้วยฮ่องไคร้ อ.สะแกกรัง เชียงใหม่
- งานแสดงกลางแจ้ง ไม้เมืองลำปาง ลำปาง

องค์ความรู้

- ดำเนินงานถ่ายทอดความรู้ด้านการแกะสลักไม้
- การแสดงผลงาน การประเมินคุณค่าและมูลค่าของผลงานด้านศิลปกรรม
- ธรรมชาติกับการดำรงชีวิต ตลอดจนคุณค่าคุณธรรม จริยธรรม

ผลงาน/กิจกรรมการเรียนรู้

- จัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านแกะสลักแก่บุคคลทั่วไปและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทั้งส่วนของภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ
- จัดโครงการฝึกอบรมการแกะสลักไม้ทั้งระยะสั้น ๖ เดือน และแบบต่อเนื่องแก่ผู้สนใจทั่วไป
- เปิดโรงเรียนสอนแกะสลัก ที่สำนักงานองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) จังหวัดเชียงใหม่
- จัดศูนย์ส่งเสริมศิลปะชุมชน เพื่อแสดงผลงานทางศิลปกรรมและวิถีชีวิตเพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้ของคนทั่วไป เป็นสถานที่ติดต่อ/ศูนย์กลางการเรียนรู้ชุมชน
- วิทยากรด้านศิลปหัตถกรรมแกะสลักแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
- อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม
- หัวหน้าโครงการ “ศูนย์ส่งเสริมศิลปะชุมชนเมืองงาว”

การถ่ายทอดความรู้

๑. เป็นผู้สอนวิชาช่างแกะสลักไม้ให้แก่ผู้ที่มาฝากตัวเป็นศิษย์
๒. ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๓๕ เป็นผู้ฝึกอบรมช่างแกะสลักไม้ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ถนนทุ่งโฮเต็ล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
๓. ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๕ เป็นผู้ฝึกอบรมวิชาแกะสลักไม้ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดลำปาง
๔. ปัจจุบันเป็นผู้ดำเนินงาน “ศูนย์ศิลปะชุมชนเมืองงาว” จ.ลำปาง เพื่อสอนการแกะสลักไม้ให้กับคนในชุมชนและผู้สนใจ และเตรียมการจัดตั้งโรงเรียนสอนแกะสลักไม้โดยเฉพาะ

ขั้นตอนการแกะสลักไม้ เป็นรูปช้าง

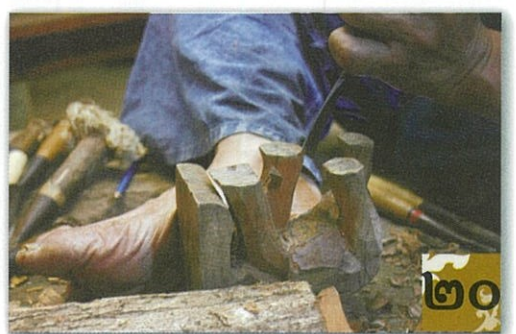
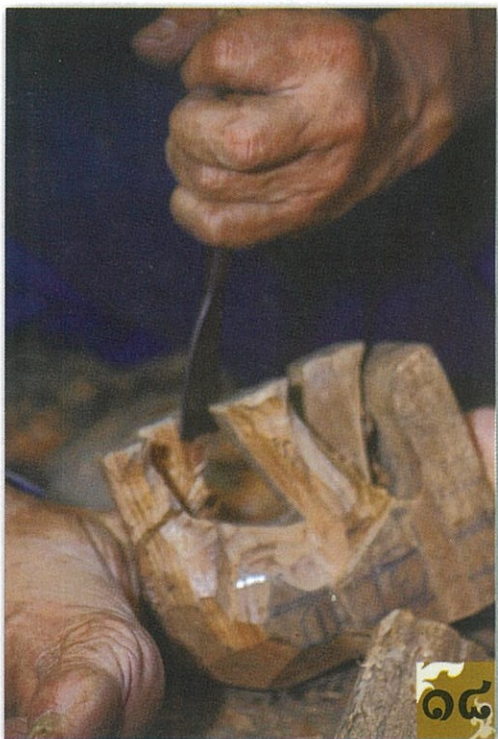
- (รูป ๑-๒) - ตัดไม้ให้เป็นก้อนสี่เหลี่ยมผืนผ้า (แนวนอน) ให้ลายไม้อยู่ในแนวตั้ง กว้าง ๕ นิ้ว สูง ๕ นิ้วหนา ๓.๕ นิ้ว
- ร่างแบบในกระดาษแข็ง ตัดกระดาษให้เป็นรูปช้างแล้ววางทาบลงบนไม้ ใช้ดินสอลอกลายให้ติดบนไม้ จากนั้นใช้สิ่วตัดมุมไม้ให้เป็นตัวช้างตามแบบโครงร่าง
- (รูป ๓) - ใช้ดินสอขีดเส้นแบ่งไม้ออกเป็น ๔ ส่วน ตามแนวด้านข้างเหนือขาข้างและด้านกระดูกสันหลังช้าง
- (รูป ๔) - เชาะร่องของขาข้างตามแบบโดยใช้สิ่วเล็บมือหลากหลายขนาด
- (รูป ๕-๖) - บากส่วนหลังหู ตั้งแต่บริเวณหลังใบหูของช้าง จากบนสุดของไม้ลงมาถึงโคนขาหน้า แล้วเชาะไม้ส่วนที่เป็นแผ่นหู เพื่อให้เห็นเป็นใบหู ทำทั้ง ๒ ด้าน
- (รูป ๗) - ลากเส้นแบ่งจากส่วนใบหูมาที่คาง แล้วบากเฉียงลง ทำทั้งสองข้าง
- (รูป ๘-๑๐) - บากจากเส้นที่ ๑ (ขาหู) ไปถึงเส้นกึ่งกลางหลัง (เส้นที่ ๒) ด้วยสิ่วโค้ง จะเห็นเป็นส่วนหัว *

(รูป ๑๑-๑๒) - บากจากเส้นที่ ๑ ช่างตัวไปหาเส้น
กึ่งกลางตัว ที่ด้านหลังเส้นที่ ๒
ทำให้เท่ากันทั้งสองข้าง
โดยเหลือพื้นที่เล็กน้อยเป็นสันหลัง
กระบวนการนี้จะมีส่วนท้องข้าง

(รูป ๑๓-๑๖) - บากจากเส้นที่ ๓ ช่างตัว
มาหากึ่งกลางหลังจะได้ส่วนท้ายข้าง

(รูป ๑๗) - ลบเหลี่ยมระหว่างลำตัวกับ
บั้นท้ายข้างให้เท่ากันทั้งสองข้าง
บากให้เห็นส่วนแบ่งสะโพกกับท้อง

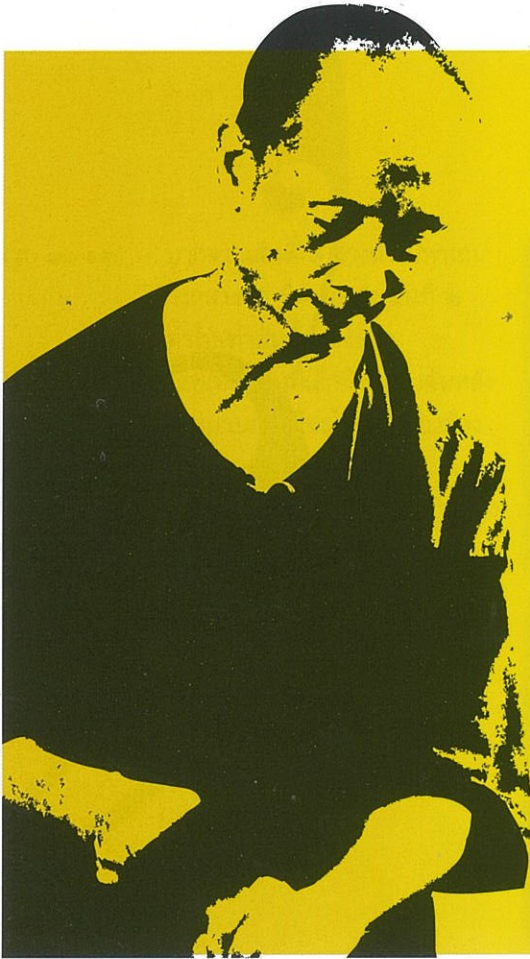

(รูป ๑๘) - บากเพื่อให้ได้ขา ทั้ง ๔ ขา
โดยเพื่อส่วนปลายไว้ทำเล็บ

(รูป ๑๙-๒๐) - บากเหลี่ยมที่ขาออกทั้ง ๔ ขา
ทั้งด้านในขา และด้านนอก

- (รูป ๒๑) - ส่วนหัวช่าง บากด้านข้างของ ส่วนที่เป็นหัว แล้วแกะให้ได้รูป โดยใช้สิ่วเล็บมือใหญ่
- (รูป ๒๒-๒๓) - วาดทางพาดมาที่ขา บากให้ได้รูป
- (รูป ๒๔) - ใช้สิ่วโค้งบากส่วนท้อง ตกแต่ง ด้วยสิ่วเล็บลมมุ่มต่าง ๆ ของท้อง และสะโพก
- (รูป ๒๕) - ใช้สิ่วโค้งบากส่วนหน้า, ส่วนวง
- (รูป ๒๖) - เก็บรายละเอียดของขา
- (รูป ๒๗-๒๘) - ตกแต่ง เก็บรายละเอียดให้ สวยงาม

“เวลาผมสอนจะสอดแทรกเรื่องของจริยธรรม
เข้าไปด้วย โดยไม่ได้สอนให้เป็นข้าง แต่จะสอนให้
เป็นครู พอสอนเป็นครูก็จะมีการให้ มีการถือกุศล
คนที่เป็นอย่างนี้แล้วสอนรุ่นน้องต่อ”

ครูคำอ้าย เดชดวงตา

โดยรวมแล้ว งานแกะสลักจะเป็นการบากเหลี่ยม
หรือการลบเหลี่ยม โดยจะฝึกให้ลบเหลี่ยมหรือ
เปลี่ยนรูปทรงของไม้ที่จะทำการแกะ อย่างเช่น
การทำสี่เหลี่ยมให้เป็นวงกลม จากวงกลมทำให้
เป็นหกเหลี่ยม แปดเหลี่ยม สิบสองเหลี่ยม พอ
เสร็จแล้วก็มาถึงขั้นตอนการลบเหลี่ยมจากเหลี่ยม
ใหญ่เป็นเหลี่ยมเล็กหรือลบให้เป็นรูปทรงกลม

จากนั้นก็ขั้นตอนของการทำให้ไม้เกลี้ยง
เกลาและโค้งเว้าตามต้องการ เสร็จแล้วจึงเริ่มลง
รายละเอียด ซึ่งถือได้ว่าเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทำให้
ไม้เกิดความสวยงาม เช่น ทรงนูนสูง รูปทรงสัตว์
หรือคน พอได้เป็นรูปทรงที่ต้องการแล้วก็ต้อง
ใส่ชีวิตหรืออารมณ์ให้กับไม้แกะสลักชิ้นนั้น เพื่อ
ให้เกิดความงดงามสมจริงที่สุด

ความแตกฉานของงานแกะสลักไม้ ไม่ได้เรียนรู้กันได้ในห้องเรียน แต่ความชำนาญและประสบการณ์ต่างหากที่จะช่วยให้สล่าแกะไม้ รู้ซึ่งและแตกฉานกับงานได้ ครูคำอ้าย ใช้เวลา ใช้ความสามารถของตนเอง ประสานกับอารมณ์และความรู้สึก แปรเป็นพลังที่สร้างสรรค์งานศิลป์ออกมา ทุกวันนี้ น้ำหนักของค้อนและทิศทางการสับจะเป็นไปตามใจที่ครูคำอ้ายต้องการแล้ว รอยสับของครูคำอ้ายก็เปรียบเสมือนลายเซ็นต์ที่ได้ประทับไว้บนชิ้นงาน หมายถึง ความเป็นสุดยอดของงานแกะไม้ที่หาตัวเปรียบยาก แต่ครูคำอ้าย ก็ยังไม่หยุดที่จะสร้างสรรค์งานแกะสลักไม้ เพราะครูรู้ว่า งานทุกชิ้นที่สร้างขึ้น จะแสดงความเป็นตัวตน และ เป็นบทเรียนที่ผู้อื่นสามารถเรียนรู้ ผ่านรอยสับบนไม้ได้ ด้วยปณิธานที่จะเก็บไม้ทุกชิ้นไว้กับแผ่นดิน ด้วยความมุ่งมั่นที่ต้องการถ่ายทอดวิชาโดยไม่คิดมูลค่า ด้วยจิตวิญญาณของความครูที่ฝังรากลึกในจิตใจ ทำให้วันนี้ ครูคำอ้าย เดชดวงตา สมควรได้รับการจารึกไว้เป็น ครูศิลป์ของแผ่นดิน

